

Січово-стрілецькі формування у боротьбі за українську державність

Неля Маковецька,

докторант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: makovetska@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-6244-1456

Забезпечення української національної безпеки і оборони, недоторканості її території від зовнішніх посягань відзначається на сьогоднішній день особливою актуальністю. Сучасні події все більше переконують у необхідності розбудови національних Збройних сил та напрацюванні відповідної нормативно-правової бази для їх ефективного функціонування. У зв'язку з цим особливо важливим є врахування досвіду побудови збройних сил та розробки відповідного законодавства у минулі історичні періоди, оскільки аналогічні процеси вже мали місце в традиції українського державотворення.

Показовим у цьому плані є досвід періоду національних змагань на початку ХХ століття, в період формування української держави та необхідності захисту надбань української національної революції від зовнішніх ворогів. Особливо повчальною у цьому контексті є практика Українських Січових Стрільців, які на власному прикладі показали шляхи та методи боротьби за свою свободу, заклали належні основи для розбудови української державності у наступні періоди.

Українські Січові Стрільці стали військовим формуванням українського народу, яке зуміло на основі історичних традицій козацтва відродити національно-патріотичні змагання у боротьбі за свою державу. Особливо активною їх діяльність була на початку ХХ століття, в період національно-визвольних змагань за державну незалежність України.

Станом на початок Першої світової війни на території західноукраїнських земель діяло більше однієї тисячі січових товариств. В українському суспільстві вони відображали традиції відновлення української державності, наслідком чого стало регулярне поповнення організацій місцевими жителями, особливо молоддю [4, с. 76-77]. Молоде покоління чітко усвідомлювало, що майбутнє визволення України може відбуватися тільки завдяки об'єднанню українського народу і спільного збройного виступу задля створення Української держави. З огляду на це, питання щодо військово-патріотичного виховання у січових структурах виходило на перший план.

У 1913 році відомий український правник, засновник «Січей» Кирило Трильовський виступив з ініціативою затвердження статуту січової організації. Потрібно зауважити, що перші спроби не були успішними, оскільки місцева адміністрація різними способами чинила перешкоди у справі легалізації будь-яких українських організацій. Після декількох редакційних правок документа його все ж було затверджено. З цього часу до організації вступає широке коло патріотично налаштованого населення з різних частин краю [3, с. 10].

Після початку Першої світової війни у 1914 році була створена Головна

Українська Рада, керівником якої став Кость Левицький. Її основним завданням стала координація політичної діяльності українців, та належна організація військових частин. З цією метою було створено Українську Бойову Управу, яку очолив згаданий раніше К. Трильовський [2, с. 27]. 6 серпня цього ж року було опубліковано Маніфест до всього українського народу, де офіційно проголошувалось створення нової військової структури. Документ закликав молодь масово долучатися до легіону Українських Січових Стрільців [1, с. 11].

В умовах бездержавності стрілецький легіон мав бути сформований у складі австро-угорської армії [2, с. 45]. Узимку 1914-1915 років українські січові формування перебували у складі 129 та 130 бригад австрійської армії. Хоча австрійський уряд і не надавав січовому легіону належної практичної допомоги, Січові Стрільці брали активну участь у наступальних операціях та вели виснажливі бої з російською армією [5, с. 45].

Успіхи Українських Січових Стрільців на фронті дали можливість актуалізувати Українською Радою важливе питання щодо створення окремого полку Січових Стрільців як самостійної військової одиниці. Зазначимо, що питання було вирішено позитивно і офіційний Відень схвально сприйняв таку ініціативу. Вже 1916 року на базі легіону було створено Перший полк УСС. З цього часу вишкіл українського стрілецтва було поставлено на високий професійний рівень. Сформувалося чітка організаційна структура січовиків до складу якої входили Кіш, Вишкіл і бойові курені. Така структура продовжувала діяти аж до кінця існування організації. У цьому ж році офіційно запроваджено однострій стрілецького вояка, затверджено стрілецький прапор, на якому зображений архангел Михаїл, в руці якого знаходився щит з Галицьким левом, що символізувало єдність Галичини та Наддніпрянщини.

Важливо відзначити, що у лавах Січових Стрільців більшість офіцерського складу мали закінчену вищу і середню освіту. У них доволі чітко сформувалися національно-патріотичні переконання, що безпосередньо впливало на високу боєздатність і незламність духу у боротьбі за власну державу.

Восени 1916 року австрійське командування пішло назустріч ініціативі українських політиків щодо створення окремої національної військової одиниці під назвою «Гуцульська сотня». До її складу увійшло 180 осіб, які пройшли попередню військову підготовку. З листопада цього ж року новостворене формування було передислоковано на південь Буковини з метою активних партизанських дій проти суперника.

Після лютневої революції ситуація на фронті суттєво змінилася, внаслідок чого Українські Січові Стрільці активізують свою діяльність на території Наддніпрянщини. Однак після масового наступу російської армії багато із них потрапили в оточення, а потім і в полон. В подальшому значна частина січовиків стала основою Київських Січових Стрільців, які були одним із найефективніших військових формувань армії УНР [5, с. 78].

Окрема частина січового стрілецтва дислокувалась на території Буковини. Листопадова революція 1918 року в Західній Україні дала можливість Січовим

Стрільцям належним чином проявити себе. Вони відіграли визначальну роль під час військових дій за місто Львів, стали основою для формування української Галицької армії, яка ефективно захищала державотворчі здобутки Західноукраїнської народної республіки [5, с. 79-80].

Таким чином, Українські Січові Стрільці після багатолітньої перерви стали важливою військовою формацією українців на початку ХХ століття. Хоча кількість учасників січових організацій була порівняно невеликою, у їх лавах сформувалися потужні державотворчі ідеали та готовність до самопожертви задля здобуття української державності. Січові Стрільці стали професійним бойовим формуванням, діяльність якого була яскравим прикладом збройної боротьби за незалежність Української держави.

Ключові слова: Січові стрільці, державність, незалежність.

Список використаних джерел

1. Довбня В. *Січові Стрільці київського формування у визвольних змаганнях 1917-1920 років: організація та правові засади діяльності*. К.: Текст, 2002. 220 с.
2. Думин О. *Історія легіону Українських Січових Стрільців. 1914-1918*. Львів, 1936. 375 с.
3. Кучабський В. *Корпус січових стрільців*. Чикаго, 1969. 663 с.
4. Лазарович М. В. *Легіон Українських січових стрільців: формування, ідея, боротьба*. Тернопіль: Джура, 2005. 592 с.
5. Монолатій І. *Українські легіонери: формування та бойовий шлях Українських Січових Стрільців, 1914–1918 рр.* К.: Темпора 2008. 88 с.